

Community - based Organizations

ประยงค์ รัตนรงค์ : ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ต.ไม้เรียง อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช

เรียบเรียงโดย ดร.สุนทร คุณชัยมัง

ความเป็นมา

ชุมชนไม้เรียง เดิมเป็นป่าแนวยาว ประชาชนในพื้นที่มีการปลูกพืชหลากหลายชนิด ปลูกยางไม่มากนัก ต่อมา ปี พ.ศ. 2505 พื้นที่นี้ประสบเหตุวาตภัยแหลมตะลุมพุก ภาครัฐได้ส่งเสริมให้ปลูกยางพารา ทำให้พื้นที่โดยส่วนใหญ่และรายได้ของประชาชนในพื้นที่ขึ้นอยู่กับราคายางพาราโดยตรง หากปีใดที่ราคายางตกต่ำ เศรษฐกิจของชุมชนก็จะย่ำแย่ตามไปด้วย

ในปี พ.ศ. 2526 คุณประยงค์ รัตนรงค์ ได้ชักชวนประชาชนในชุมชนจัดตั้ง “กลุ่มพัฒนาคุณภาพยาง” โดยมีสมาชิกเริ่มต้น 12 คน การดำเนินงานของกลุ่มได้พัฒนาคุณภาพยางจนได้รับการยอมรับเป็นที่ 1 ของเอเชีย ส่งออกต่างประเทศได้ 100% ทำให้แก้ปัญหารายได้ของประชาชนในชุมชนได้ระดับหนึ่ง กลุ่มฯ จึงได้หาแนวทางที่จะสร้างอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับวิถีชาวบ้าน จึงเป็นที่มาของ “ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน” ในปี พ.ศ. 2535

การจัดองค์กร

การดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้ดำเนินการผ่านผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. และผู้นำตามธรรมชาติ (คุณประยงค์ รัตนรงค์) จนสามารถจัดทำแผนชุมชน กิจกรรม และหลักสูตรพัฒนาอาชีพให้ชุมชน เข้าร่วมเรียนรู้ตามความสนใจ เมื่อมีคนมากพอจึงกลายเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้น

การรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาอาชีพ ในพื้นที่จนถึงปัจจุบัน ครอบคลุมพื้นที่ 9 หมู่บ้าน 1,383 ครัวเรือน ประชากร 6,000 คน จัดตั้งเป็น “กลุ่ม” ทั้งที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็งรวมทั้งหมด 10 องค์กร คือ กลุ่มเกษตรกรทำสวนยาง กลุ่มปลูกพืชผักปลอดสารพิษ กลุ่มเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มเพาะเห็ดด้วยขี้เลื่อย กลุ่มแปรรูปข้าว กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ กลุ่มแพทย์แผนไทยสมุนไพรเพื่อสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชน (ร้านค้าสวัสดิการ)

กิจการทางเศรษฐกิจ

กลุ่มจัดตั้งโรงงานยาง และศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง ประสบความสำเร็จและเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชน ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชุมชน หรือเกิดขึ้นจากการสร้างความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่มของชุมชนเป็นทุนพื้นฐาน

ผลงานที่สำคัญจากการพัฒนาคุณภาพยาง ให้ตรงกับความต้องการของตลาด นั้น อาศัยความรู้จาก 2 ส่วนประกอบด้วยกัน คือ (1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากการรวบรวมความรู้ ซึ่งพบว่ามีองค์ความรู้มากกว่า 50 เรื่องในพื้นที่ไม้เรียง (2) ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอก รวมทั้งมหาวิทยาลัย ซึ่งมีความรู้และมีเทคโนโลยีขั้นสูง

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม่เรียง ได้ประมวลการคิดพัฒนาอาชีพทางการเกษตรออกเป็นชุดความรู้ เป็น 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการผลิต (เน้นการผลิตเพื่อกิน เหลือจึงนำออกขาย และจะขายที่ไหนอย่างไร) (2) ขั้นตอนการแปรรูปการผลิต (3) ขั้นตอนการขาย

การบริการเป็นศูนย์เรียนรู้ของไม่เรียง ผู้เข้าอบรมจะต้องปฏิบัติจริง เช่น การเลี้ยงไก่พื้นเมือง จะมีขั้นตอนการฝึกอบรม โดยเชิญอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลมาเป็นวิทยากร และเชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีประสบการณ์ มาร่วมฝึกภาควิชาการเพิ่มเติม การฝึกภาคปฏิบัติจะมีเครื่องมือ อุปกรณ์ ให้ผู้รับการอบรมดำเนินการเอง บันทึกกิจกรรมที่ทำกับไก่ และสถานการณ์จนครบตามเวลาที่กำหนด แล้วจึงนำได้มาชั่งน้ำหนักและแจ้งราคา ฯลฯ

ผลลัพธ์

ชุมชนไม่เรียง เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการพึ่งพาการรวมกลุ่มและการนำเอาความรู้ มาร่วมสร้าง “ชุมชนให้เข้มแข็ง” และเป็นต้นทุนที่แสดงความสามารถที่ยั่งยืนได้ ไม่ผันผวนไปตามสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเศรษฐกิจภายนอกที่แต่ก่อนชุมชนไม่มีความรู้ความเข้าใจมาก่อน

.....